

ایکینچی جلد

۱۹۳۶

تورکیات مجموعہ سی

استانبول دارالفنون تورکیات استیقوسی طرفندہ نشر ایملیر

مدیر:

کومرسلی زاده محمد فؤاد

استانبول دارالفنون شده «تورک ادبیاتی تاریخی» مدرسی

استانبول - دولت مطبعہ سی

۱۹۳۸

« مداحلر » مقاله سنه عائد

۱ § مجموعه مزك ايلك جلدنده « مداحلر » حقدنده كي مقاله مزده شاعر « جناني » نك « بدايع الآثار » عنواني مهم بر حكاية مجموعه سندن بحث ايتشدك [ص ۲۶]. بواثر ك ديكر بر نسخه سنك « غوطا » كتيخانه سي يازمه لري مياننده ۲۳۱ نومروده . مقيد اولديغني « پهرچ » ك قاتالوغندن اوكره نيورز [غوطا كتيخانه حكمداريسي شرق يازمه لري ، ويانه ۱۸۶۴ ، ص ۱۹۴]. مع مافيه بونك اوچنجي بر نسخه سي ده بارس ملي كتيخانه سنده « لطائف جناني » نامي آلتنده محفوظدر [A.F.T.N 385]. حتي روس مستشقي « اسميرنوف » ۱۹۰۳ ده پترسبورغده نشر ايتديكي « مجموعه منتخبات آثار عثمانيه » آدلي اثرنده بوندن بعض كوچوك اقتباسلرده بولونمشدر [ص ۲۴۱-۲۵۱]. مرحوم احمدوفيق پاشا كتيخانه سنك قاتالوغنده ده ۶۶۹ نومروده « حكايات عجيبه » نامي آلتنده « جناني » نك شهبه سز بواثري قصد اولونقمده در [ص ۵۹]. مذكور قاتالوغده بونسخه نك ۱۲۰۳ ده استنساخ ايديلش اولديغني يازيليدر؛ حالبوكه بوندن اوچ درت سنه اول استانبولده صاتيلان احمدوفيق پاشا كتابلري آراسنده ۱۱۳۹ ده يازيلش بر « لطائف جناني » نسخه سي بولونديغني، قاتالوغني ياپان رفعت بك سويله مشندي . مطبوع قاتالوغده سهواً ۱۲۰۳ ده يازيلديغني قيد ايديلن نسخه ، هر حالده بواولا جقدر صانيرم . « كمبريج » يازمه لري آراسنده ده بوكا تصادف اولونقمده در [براون ، كمبريج اسلام يازمه لري فهرس ذيلي تي ، ۱۹۲۲ ، ص ۲۶۱^۱]. « جناني » نك « اوپسالا » دارالفنوني كتيخانه سنده .

دیوانی [باقکیز: تورن به‌رخ، اوپسالا دارالفنون عرب - عجم - تورک یازمه‌لری، ص ۱۲۹، CCXIV نومروده]، کذلک «بریتیش موزیه‌نوم» ده و «لایپزیغ» کتبخانه‌سنده ده «ریاض الجنان» [قله‌یشهر قاتالوغی، ص ۳۴۵ آ - ریپو قاتالوغی، ص ۱۸۴ آ] موجود اولدیغنی علاوه ایدلم. کرک دیوانه کرک بوضوک اثره، سائر آوروپا و استانبول کتبخانه‌لرنده اپی مبدولاً تصادف اولونمقده در.

§ ۲ تذکره شعرا مؤلفی مشهور قسطنطونلی «لطیف» نک «رساله در وصف بلده طیه قسطنطنیه» سنده [بواثرک استانبولده و آوروپاده مختلف یازمه‌لری وارد در. پارس ملی کتبخانه‌سنده A.F.T.N 131، اسعدافندی کتبخانه‌سنده ۲۲۷۲ نومروده - خصوصی کتبخانه مزده، الح]. «تخته قلعه: تحت القلعه» وصفنده کی پارچه، اوراده قصه خوانلرک موجودیتنی و بر قسم خلقتک اونلری دیکله مکله وقت کچر دیکنی آکلامقده در: «اول جمع ظرفای دوران و مرجع ندمای اهل عرفان، مدار و مرکز صاحب دلان، اعنی مسیره معقول تحت القلعه تحت استنبول، هرکوشه‌سنده سیر عجایب و تماشاای غریب ایلریک جمع کثیر و جمعیت هنکامه کیر، کمی بعض تواریکلرک قصه کذارلرندن استماع حکایات رفیکن، و کمی حکایات سالفه‌نک ناقل اخبارلرندن کوش افسانه شیرین ایلر، و کمی لعبت بازلرک عجیب لعبتیرین و غریب صنعتیرین سیر ایدوب اعجوبه عجایبه واله و نکران و سیر غرایبه‌دنک و حیران قالور. بر جمع مفر جدرکه سیر و تماشاای موجب تشریح خاطر غمخواران و مستلزم تفریح ضمیر دلفکاراندر» [خصوصی کتبخانه مزده کی نسخه‌دن]. بونی تعقیب ایدن سطرلر، ینه اوراده کی افیون و اسرار تریا کیلرینک، بیلان اوینا ییچیلرک، احکام نجومدن خبر ویره‌ن فالجیلرک، حقه‌باز و کاسه‌بازلرک احوالی وصف ایتمک اعتبار یلده فوق العاده شایان دقتدر. اونجی عصرده «تخته قلعه» حیاته عابد اولارک «عاشق چلبی» تذکره‌سنده پک جانی تصویرلر وارد در.

§ ۳ کچن مقاله مزده «قصه خوانلر» حقنده کی تلقیلری آکلامشدر. هجری دوقوزنجی عصر صوکنده و اونجی عصر باشلرنده یتیشن شاعرلرک یاواش یاواش حقیر کورمکه باشلادقلری «قصه خوانلق»، اون برنجی عصر دن اعتبار آ، آرقق شدتله تزییف ایدیلکه باشلاندی. برغزلنک مقطعه‌نده «ای بهشتی حصه‌دار اولسون دیو ارباب عشق» قصه خوان اولوب رقیب ایله قتالم سویلرم» دین شاعر «بهشتی» نک بوتلقیسیله، مثلاً «نفخه‌الازهار» آدلی مشویسنک مقدمه‌سنده «اسکی شاعرلرکی جنک حکایه‌لریله قصه خوانلق ایتمه‌دیکنی سویله‌ین» و شاعرلکله

قصه خوانلنى بر برندن تماماً آيران « نوعى زاده عطائى » نك نقطه نظرى آراسنده كى فرق،
هر نقطه نظردن پك بارزدر :

دعوى چاه ايلده ايكي شاه	اورته ده احوال رعيت تباہ
نخوت جهليله برايكي عوان	ناملرين ايدہ جهان پهلوان
كرزوكان سمتنه ادمان ايدہ	برى برن دعوت ميدان ايدہ
بررينه ايليه قصد هلاك	بريسى مرد اوله برى زخناك
وصفن ايدن شاعر ساحر جناب	ورمكچون سوزلرينه آب وتاب
كندوسنى حيدر كرار ايدہ	كرزنى بطمان ايسه قنطار ايدہ
كورمديكى قويم اكوب دائما	ايدہ نيجه مرده لره افترا
ايلدير كرچه سلف اختيار	ايتدم اما كه حقير اعتبار

بو نقطه نظردن آراسنده كى دهرين تخالف، فردى اولمقدن زياده اودورلر قلاسيق شاعرلرينك
عمومى تمايلاتى كو سترمك اعتباريله بوسبوتون معني داردر. كذلك، (۱۰۵۶) سنه سنه عايد هزل
آمیز بر « احكام كليہ » رساله سى يازان مشهور « بهايى كبرى » ده: « وشهنامه خوان اولان
ظرفانك و قصه اوقويان يازانك كارلرى بطل اولوب كيمي بت بازاری ميانجيسى و كيمي دخی
سوباشي به چاتوب سياست دلالي اولمالرينه ... الخ » ديه، عين تمايلي تايد ايدنيور [خصوصى
كتبخانه مزده كى يازمه نسخه] .

§ ۴ مختلف دورلره عايد قصه خوانلر حقه ده تصادفاً طولاديغمز نادر و متفرق معلوماتى كچن
مقاله ده ذكر ايتشدك. بويوك شاعر « باقى » نك رقيب و معاصرى اولان « امرى » نك « باقى »
عليه بنده يازمش اولديقى هجو آمیز بر قطعه [خصوصى كتبخانه مزده كى اودوره عايد بر
مجموعه ده] ، بزه اودوره « اوروج » و يا « باطل اوروج » . اسمنده بر قصه خوانك
بولونديغنى ، وبونك قصه آ كلا تيركن آراده بلمناسبه غزللر اوقودينغنى آ كلا تمقده در :

قصه خوان باطل اوروج بر نيجه بى معنى غزل اوقودى چون قصه اورتاسنده دون هنگامه ده
دديلر هب هرزه در يوقدر بو بر ديوانچه ده ددى يازر بونى قرغه زاده قوزغون نامه ده

بوراده كى « قرغه زاده » دن مقصد ، مشهور « باقى » در .

§ ۵ كچن مقاله مزده « اسكى زغرهللى طرزى محمد چلبى » نك شاعر « طفلى » لساندن اولمق
اوزره « وصيت نامه » و « ذله نامه » عنوانلى هزل آمیزايكى منظومه يازديغندن بحث ايتشدك .
خصوصى كتبخانه مزده كى اسكى بر مجموعه ده « وصيت نامه » متينه تصادف ايتدك . كذلك،
دارالفنون كتبخانه سنده موجوديتنى مقاله مزده سويله ديكمز « صانصار مصطفى » حكاية سنك ديكر

برئسیخه‌سی ده اخیراً المزه کچدی. کرک بو هزل آمیز غریب منظومه کرک «صانصار مصطفی» حکایه‌سی حقنده باشقا بر فرصته ایضاحات و یرمک امیدنده یز.

§ ۶ ابوالضیا توفیق بک «مجموعه ابوالضیا» ده منتشر [۱۹ نجی سنه، عدد ۹۳، ۱۳۱۷-ص ۴۴۵ - ۴۴۸] «رجال منسیه» آدلی بر مقاله‌سنده بعض مداح و مقلد لردن بحث ایدیورکه، مقاله منری اکمال ایچون اک شایان دقت جهتلری اقباس ایدیورز:

[بوندن قرق الی سنه اول «قیر احمد» و آنک شاگردلردن «جایی اسماعیل» نامنده ایکی مداحز اولدیفنی روایت ایدن برخیلی ذوانه یتیشدک. جایی اسماعیلی شخصاً دخی طایندقه‌ده نقل حکایه ایتدیکنی کورمه‌مشدک. فقط دیکلینلر، تقلید اشخاصدهکی و نقل حکایاتدهکی مهارت و کالنه قدر خوان اولورلردی... ینه نوعلری شخصلرینه منحصر ذواتدن مرکبی عزت، لوله‌جی محمد اسمنده ایکی ذات ایشیتمکده یز. لوله‌جی محمد سن هرمنده یتیشدک. آياصوفیه جامعنده سرمؤذن ایدی. بونلرکده مقلد لکدهکی، نکره کولقددهکی، اضحوکه پردازلقددهکی مهارت لری دالارده داستان ایدی. بو ذاتلر قیلندن برده یاغی عزت اسمنده بر ذات طایندق که داها بکرمی بش‌سنه مقدمه قدر برحیات ایدی. مثلاً بوذات برکوری تقلیدی اجرا ایدردی؛ سزاستراحتکا هکزدده اوتوردیگنر خالده کوپرنک رسم مرور آلان مأمورلردن سائللرینه، کلن کچنلرینه، صایجیلرینه، همده سزجه آواز و آهنکی معروف و مضبوط اولانلرینه قدر هر شخص پیش خیالکزدده تجسم ایدر، کندی کندیکنی کوپردن مرور ایدیور صانیرسکز. بز یاغی غزنی عهد طفولیتدن نهایت شنبامزه قدر اوزن بش بکرمی سنه طایندق. بوذات تقلیدینی تعیم ایتدیکی اشخاص و افعالک آردندن آریلازدی. کندی ایوبلی، کبشی زاده، یاغ قیاندده مهم برنجارخانه صاحب، اصحاب یساردن، رجال عصرک بزمته مداوم، آلت خیر اولغی سور، اوزمانلر بلدییه مفتش لری اولمادیقندن حسیله نفع ققرا نامه صایجیلری، بقالاری دولاشوب چورومش، فنا لاشمش، اکلی مضر شیرلی احتساب مأمورلرینه اخبار ایلده دوکدوروردی... سزه یاقیندن چیقمش، ویرانه لردن طولانمش چپوی ودمیرکی خردوات صاتان بریمودینک دکاتی وصف ایلده جک اوله، آنک صغر سئنددن بری بوکار آردنده طولانمش اولدیفنه حکم ایدردیکز... هرکوشه‌سنی فوطوغرافله آلمش کی پیش نظرکزه کتیرر، صوکره یهودیه آلیش و بریش ایتک ایسته ین مثلاً قیصریه لی بر طوغرامه‌جی قافه‌سنی یاخود برقصا چیراغنی هراییک طرفک یکدیگری اغفالده مصروف اولان قوه ذکائیله لربک یاردیمیه نه قدر اقناعیات مالک ایلر آنلری صرف ایتدیردی... بوذات مثلاً شهر خلغنجه معروف بر دینلجنمک سسینی شیوه و آهنکیله اکساب ایدمجهیه قدر لزومنه کوره آیلرجه آرقه‌سنده طولانمش بری. ختی آياصوفیه‌ده مشهور براعمی اولان بحورجی یی تقلید ایچون یجه کونلر تعقیب آتیش اولدیفنی، وینه مشاهیر موسیقی شناساندن کلخن بکی محمدک آهنک غناسنی فرق اولونمیه جق راده‌ده تقلید مقصدیه بر چوق زمان محمد پاشا تکیه‌سنه دوام ایتدیکی مزویدر.]

§ ۷ ینه «ابوالضیا توفیق» بک «قوله» عنوانلی دیگر بر کوچوک بر مقاله‌سنده، بو او یونک

استانبوله «یکرمی سکز محمد جلی» ایلده بازسه کیده ن سقارت هیئتندن بری طرفدن کتیر یلرک

ابتدا داماد ابراهیم پاشا مجلسنده اوینان دیغنی و « حتی او عصرک وزیرای شعراسندن عزت پاشانک سرای آصفیده قوقلا تماشا سنه دائر دعوتی متضمن رجال عصره تحریر ایتیش اولدیغنی تذکره لطیفه آمیزک اکثر مہشآت عثمانیہ در محرر اولدیغنی » سویله مکده ایسه ده ، بر معتاد ، هیچ بر ماخذ کو سترمه مکده در [مجموعه ابوالضیا ، جزء ۳۶ ، ۱۳۰۰ ، ص ۱۱۳۴] . « نائب » ک « ثاقبیه » سنده « قوقله » کله سنک موجود اولدیغنی بوکا علاوه ایده لم .

کوبیلی زاده محمد فؤاد